

Glas iz notranjo-krajskih hribov.

Kakor se létos od več domačih in ptajih krajev slaba letina glasi, ravno taka se tudi po naših hribih godí. Pšenice nasad je le 2 do 3 četertinke dal; — réži se le malo prideluje, in je tudi slaba bila; — oves — steber hribovcov — se je tudi slabo obnesel, zerno je létos poljskimu enako; prosó je grozno slabo; — ajda je dobro kazala, pa je le malo zerna napolnila; čbele so na ajdi več sterdí dobile ko lani, in se je nadjati, de jih ne bo toliko pomerlo, kakor pretečeno zimo. — Marsikteri čbelar je letos vzrokov iskal, od kod to izvira, de je pozimi toliko čbel — in sicer po vsih krajih — pomerlo, in si kmalo ta ali drugi vzrok mislil, in ga tudi v Novicah oznanil. — Jest, tudi čbelar pa mislim, de je bila kuga med čbele prišla, in na to misel me je letó pripeljalo, kér so kužne bolezni ene leta sém ljudi in mnogotére plemena živine napadale; ali je to pri čbelah nemogoče? —

Tudi dosihmal nihče ni vedil od kužne bolezni krompirja, *) s katero nas je letos Bog obiskal. Krompirja je bilo letos menj, kakor lani, in že pri iskopanju se je semtertje kakšen bolan dobil. Tukaj kmetje to bolezen „trohljivost“ imenujejo, in jo veliki spomladanjski mokroti perlastujejo. V naših hribih ne začne krompir v sredi gnjiti, ampak zúnej rujavkast prihaja, pod kožo je pa rujavkast takó globoko, kolikor je že trohljivost sad spridila. — Tak trohljiv krompir, če se skuha, terd ostane, in ga prešiči radi ne jedó. — Nekaj bolnih krompirjev častiti c. k. družbi kmetijstva v Ljubljano pošljem, de bo prevdarila, ali je ta bolezen taka, kakor je po drugih krajih. Nekoliko bolnih krompirjev sim pa zakopal, de bom vidil, kaj bodo v zemlji storili — ali bodo zgnjili, ali se ohranili? in če se bodo ohranili, jih bom spomladi posadil za poskušnjo, ali ta bolezen tudi zarod oskrumi?

Če se pa bolan krompir vname, je hud smrad. — Ta bolezen se je sperviga hitro razširjala, in če se je danes zdrav krompir od bolniga odločil, se je v enih dneh zopet pri odbranim krompirji bolan zapazil.

Veliko veliko se je krompirja pri nas spridlo, če so ga ravno nekteri pridno prenašali, in ločili.

Nekteri kmet ne bo doma semena za drugo léto imel, če je tudi letos 500 mirnikov krompirja pridelal. Slišati je pa, de kar je bolj hladan zrak, krompir menj trohni ali gnjije. — Bog daj! de bi ne bilo treba spomladi pri drugih semena prositi. Čuk.

*) Takó ga tukaj vsi v Zaplani pri starim sv. Urhu, kateri je bližni sosed sv. Mihela v Rovtah, imenujejo, in nič od korúna ne vedó, in tudi stari Rovtarji korúna ne poznajo. — 1. dan tega mesca nas je 10 večidel hribovskih duhovnov skupej bilo, in vsi so se čudili, de ena sama oseba od koruna vé povedati, naši kmetje pa clo nič od njega ne vedó. — Stari kmetje pravijo, de so sperviga v naše hribe zanesen sad — kteriga zdej krompir imenujejo — podzemljiske hrušce ali podzemljice imenovali. Zna biti, de je žena iz Logatca v Rovte prišla noviga sadeža za seme prositi, in kér ga pa še imenovati ni mogla ali znala, je sama rekla: vas prosim malo koréna ali korúna za seme, in takó je niso mogli umeti, kér je takrat zvon sv. Mihela zvonil: podzemljiske hrušce, podzemljice! — in zdej pa zvoní: krompir, krompir! kaj bo, če se bo deš spridil, ne bodo te mogli kmetje trikrat na dan jesti.

De je korún slovenska beséda, sleherni lahko vé; s svojim dopisam sim le hotel povedati, de v naših hribih nobenimu beséda — korún — ni znana. Ali ni res takó? vprašam gospoda P. L. v Ljubljani, ktéri so več lét umétni posestnik nar večiga zemljiša Rovtarske fare na Veharši bili; kakó so se z marsikterim starim možem — ali od krompirja ali korúna pogovarjali? Čuk.

Pristavik vredništva. Častitljivi gospod fajmošter so nam s pričujočim popisam letašnih pridelkov na

notrajno-krajskih hribih práv zlo vstregli. Tudi poslani nagnjiti krompir ali — korún smo prejeli, ga pregledali in na njem tisto bolezen našli, ki jo na Nemškim „Trockenfäule“ (trohljivost) imenujejo. Radovedni smo nasledke z gnjilim krompirjem na spomlad storjenih skušinj zvediti, za katero oznanilo se práv lepó priporočimo. Pri ti priliki z veseljem oznamimo, de je veliko veliko krajev po Krajskim, kjer ni clo nič bolniga krompirja, in če je ravno kaj maliga gnjiliga, je to navadni primerik mokrotnih let. Kakó je pa po Štajarskim, Koroškim, Goriškim, Teržaškim, Hrovaškim i. t. d. tega pa še ne vémo, tedej prosimo za oznanjenje. — Gospod P. L. kterim smo pričujoče, vprašanje razodeli, so nam tole odgovorili: „Jez poterdim besedo korún, zakaj v Rovtah, kjer sim domá, se še zdej pri nekterih hišah po domače per Korúnu pravi; tudi sta še nekaka dva stara možá per življenji, ktere po domače Korún imenujejo, kar je, lahko bi rekel, gotov dokazik, de so se nju stariši v Rovtah prvi in posebno s korunam pečali, kteriga tudi Krajci od konca nič kej obrajtali niso, in de se je teh kmetov od tistihmalta perimek prijel.“

Dopis iz Štajarskiga.

19. Listopada.

Zima pri nas še zmirej odlaga, tri dni je že bilo megleno, in včeraj deževno vreme, poprej je bilo pa nebó bolj spomladi ko jeseni podobno; danes je pa zopet vreme vse prijazno, „vedro in lepó, ko ribje okó.“ Zató smo pa tudi pridelke zemlje, s kterimi nas je ljubeznjivi Bog letos oblagodaril, lahko pospravili, ozimino obravnali, s kurjavo in nasteljo se oskərbéli. Če tudi ne moremo letošnje letine, med narboljši štéti, je vunder ne smémo slabo imenovati. Poljsko pridnost je po slovenskim Štajarskim Bog koj povsod poblagoslovil, takó de nam kruha manjkalo ne bo. Pšenice je bolj navpičlo, zató je pa ajda dobro plenjala; le malokje jo je slana o mali maši nekoliko osmodila. Tudi toča je le nektere okolice zadela, in le redko kje veliko škode storila. Skuhe (korúna, répe, korenja in zélja bo tudi za ljudi in živino dovelj. Poslopja so sploh z dobro kermo za konje in govédja natlačene, in clo lepa zalaga detélje se marsikje najde. In takó bomo lahko pridelkov in žétve prihodnjiga léta čakali, de nam le Bog to obvarje, kar nam je dodelil. — Kakó srečni se moramo po tem takim imenovati, ako se na uboge brate po Českim, Poljskim, Ogerskim, Poruskim ozremo, kterim so letos strahovite povodnje toliko — mnogimu koj vse — pobrale, in le lakot in revšino za sabo pustile! Sadja je sicer zopet malo bilo, vina komaj tretjico od lanjskiga pridelka; pa eno léto se bo že preterpelo; k letu pa lahko, de bo práv dobra tergatva, kér je v lepi jeseni pènj dobro dozoril, in se marsikje še zdaj zelen list na njem najde. *) — Lahko de to leto marsikteri svojevoljic k spoznanju pride, de je vino božji dar; namesto de ga je te leta sém v napak obračal, se ž njim na duši in na telesu močno poškodeval, in premoženje pri njem zapravljal. Za pošteno veselico ga bo že še; ubogim in potrebnim ga bodo mogli bolj premožni kaki kozarec pokloniti; de se pa zréli pijančki nekoliko zdramijo, ne bo nič djalo: lahko de čist studenec kteriga zopet ozdrávi.

Drugači so pa kmetovavci, kar človeška pridnost k dobri letini pripomore, po Štajarskim sploh spolnili. Ni že bilo lahko polja zapaziti, de bi ga ne bili dolgi ogóni z domačo ali nemško deteljo obsejani zaljšali. Marsikje so že ostudni močirji zginili, kjer je še pred malo časam uboga živína do kolena po luži omakala,

*) Na Štajarskim pravijo: Ako se bučka o Vsih Svétih z zelenim tertnim pérjem zamaši, bo drugo léto góрман prepéval.